

УДК 330.65

Г. В. БЛАКИТА,
*професор, доктор економічних наук,
завкафедрою економіки та фінансів підприємства,*

В. В. МЕЛЬНИК,
*кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри економіки та фінансів підприємства,*

О. А. ПУРДЕНКО,
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та фінансів підприємства*

*Київський національний торговельно-економічний університет,
вул. Кіото, 19, 02156, Київ, Україна*

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПРИВАТНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Охарактеризовано основні проблеми функціонування приватних підприємств в Україні як сектору національної економіки. Визначено актуальність проблематики забезпечення економічної безпеки саме приватних підприємств в Україні з встановленням основних джерел виникнення загроз. Розглянуто основні складові системи забезпечення економічної безпеки приватних підприємств.

Ключові слова: приватні підприємства; приватне підприємництво; економічна безпека; система економічної безпеки.

Бібл. 14; рис. 5; табл. 2.

UDC 330.65

HANNA BLAKYTA,
*Professor, Doctor of Econ. Sci.,
Head of the Department of Economics and Business Finance,*

VIKTORIIA MELNYK,
*Cand. of Econ. Sci.,
Senior Lecturer of the Department of Economics and Business Finance,*

OLENA PURDENKO,
*Cand. of Econ. Sci.,
Associate Professor of the Department of Economics and Business Finance*

*Kyiv National University of Trade and Economics,
19, Kioto St., Kyiv, 02156, Ukraine*

ECONOMIC SECURITY OF PRIVATE ENTERPRISES

The main problems of functioning of private enterprises in Ukraine as a sector of the national economy are characterized. The urgency of the problem of ensuring the economic security of namely private enterprises in Ukraine is determined with indication of the main sources of threats. The main components of the system for ensuring the economic security of private enterprises are considered.

© Блакита Ганна Владиславівна (Blakyta Hanna), 2018; e-mail: blakita_anna@ukr.net;

© Мельник Вікторія Володимирівна (Melnyk Viktoriia), 2018; e-mail: victoryetual@ukr.net;

© Пурденко Олена Анатоліївна (Purdenko Olena), 2018; e-mail: elenaanr@ukr.net.

Keywords: private enterprises; private entrepreneurship; economic security; system of economic security.

References 14; Figures 5; Tables 2.

Достатній рівень економічної безпеки приватних підприємств є складовою системи факторів соціального та економічного розвитку держави, особливо в умовах прискорення процесів інтеграції України в міжнародні економічні організації. Формування сприятливого та передбачуваного правового поля для розвитку приватного сектору економіки і реалізації права на підприємницьку діяльність є невід'ємним компонентом розвитку та економічної безпеки України, основною функцією органів державного управління в умовах ринкової економіки, одним з інструментів демократизації суспільства, забезпечення добробуту громадян, формування розвинутого конкурентного середовища.

Сучасне функціонування приватних підприємств в Україні характеризується значними проблемами, зокрема: недостатністю реальної підтримки з боку держави підприємницької ініціативи та розвитку; звуженням інвестиційної бази та системи податкового стимулювання економічного розвитку приватних підприємств; недосконалістю законодавства України у сфері регулювання діяльності приватних підприємств тощо. Усе це спонукає до активізації дослідницького розвитку теоретичних основ і практичного інструментарію вдосконалення модельних механізмів забезпечення економічної безпеки приватних підприємств. Адже зазначені проблеми каталізують загострення наявних і породжують нові загрози для економічної безпеки як приватних підприємств зокрема, так і національної економіки в цілому.

Так, на думку Г. Гончарова, причинами такого стану справ є те, що: 1) державна політика щодо забезпечення економічної безпеки малого підприємництва є непослідовною, фрагментарною, вона містить внутрішні неузгодженості та суперечності та є неефективною; 2) усі спроби державної політики з підтримки малого бізнесу були фактично нівельовані високим рівнем корупції в органах влади, надмірним адмініструванням процесів реформ, низьким рівнем правової культури влади та самих підприємців; 3) недержавний сектор послуг у сфері безпеки перебуває на етапі становлення, і в нього відсутній досвід надійного протистояння загрозам малому бізнесу, а самі підприємства цього сектору економіки мають досить обмежені можливості забезпечення економічної безпеки; 4) не створено систему координації зусиль держави, недержавних спеціалізованих утворень безпеки та самих приватних підприємств у сфері забезпечення економічної безпеки [1].

Актуальність даної проблеми саме для приватних підприємств в Україні набуває особливої гостроти внаслідок таких причин: скорочення кількості приватних підприємств через недостатнє керування з боку держави процесами формування сектору малого бізнесу та діловою активністю населення; деформації конкурентного середовища, в тому числі за рахунок монополізації, зокрема за високої забюрократизованості і невиправданої обтяжливості процедур державного нагляду у сфері господарської діяльності приватних підприємств і навіть існування штучних бар'єрів у започаткуванні та веденні діяльності приватних підприємств; корупції у відносинах "бізнес — влада", а також посилення криміналізації та тінізації економіки; недостатнього рівня соціальної відповідальності бізнесу; тощо.

В останні роки проблематика економічної безпеки приватного сектору економіки в контексті управління нею на різних рівнях ієрархії господарювання досліджується в наукових працях таких відомих вітчизняних і зарубіжних учених, як Я. Базилюк [2], Г. Гончаров [1], М. Джаман [3], С. Копитко [4], А. Мазаракі [5] та інші. Проте, незважаючи на значний інтерес вітчизняних і зарубіжних дослідників і практиків, єдине теоретичне трактування сутнісних характеристик економічної безпеки приватних підприємств відсутнє, а наявні підходи відрізняються певними обмеженнями та недоліками.

Таким чином, **мета статті** – обґрунтувати теоретичні положення сутнісних характеристик економічної безпеки приватних підприємств на основі ідентифікації її функціональних складових та загроз.

Досягнення поставленої мети зумовлює вирішення таких завдань: визначити сутність і функціональні складові економічної безпеки приватних підприємств; критерії та методичні підходи до діагностики її рівня, шляхи досягнення безпечного стану і утримання позиції приватних підприємств у довгостроковій перспективі.

Результати дослідження різних наукових підходів [1; 2; 6; 7; 8; 9; 10 та 3; 4; 5; 11; 12] до формулювання дефініції “економічна безпека підприємства” показують відсутність єдиної точки зору щодо її трактування, оскільки наводяться з позицій функціонального, ресурсного, фінансового, конкурентного та стратегічного підходів. На наш погляд, найбільш повним і актуальним з позиції приватного підприємства є визначення економічної безпеки підприємства, яке надав В. Геєць. Він стверджує, що економічна безпека суб’єкта господарювання є складною динамічною системою, яка забезпечує стійке функціонування і розвиток підприємства за допомогою своєчасної мобілізації та найбільш раціонального використання трудових, фінансових, техніко-технологічних та інших ресурсів підприємства в умовах дії зовнішніх і внутрішніх загроз [12]. Адже економічну безпеку приватних підприємств можна розглядати як сукупність процесів, які проходять в організації, з урахуванням характерних рис і взаємозв’язків, що становлять з огляду на їх функціональну роль у забезпеченні економічної безпеки єдину системну групу.

Умови ринкової економіки, в яких проводять свою діяльність приватні підприємства, значною мірою непередбачувані, а тривала і дуже глибока економічна криза породжує багато нових небезпек для підприємницької діяльності. Сучасні норми чинного законодавства двояко трактують сам термін “приватне підприємство”. Так, відповідно до ст. 113 Господарського кодексу України, приватним визнається підприємство, що діє на основі приватної власності одного або кількох громадян, іноземців, осіб без громадянства та його (їх) праці чи з використанням найманої праці. Приватним також є підприємство, що працює на основі приватної власності суб’єкта господарювання – юридичної особи *. Водночас ст. 63 Господарського кодексу України визначає приватне підприємство як вид організаційної форми залежно від форми власності: “...приватне підприємство, що діє на основі приватної власності громадян чи суб’єкта господарювання (юридичної особи)” **. Відповідно, приватне підприємство може бути створене виключно на основі приватної влас-

* Господарський кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

** Там же.

ності однієї або кількох фізичних осіб чи юридичної особи. Узагальнену характеристику трактування законодавцем поняття “приватне підприємство” зображено на рисунку 1.

Рис. 1. Законодавче визначення приватного підприємства

Розроблено авторами за: Господарський кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

Іншими словами, поняття “приватне підприємство” законодавці використовують у розумінні підприємства, з одного боку, за ознакою форми власності, на відміну від державного та комунального підприємства, а з іншого – організаційно-правової форми. Через відсутність спеціального закону або відповідних поправок до чинних актів, які б однозначно регулювали порядок створення та діяльність таких підприємств, організаційно-економічний механізм пристосовується до норм і положень Цивільного та Господарського кодексів України.

У більшості випадків термін “приватне підприємство” вживається винятково за ознакою форми власності, не відтворюючи особливостей заснування чи управління підприємством, отже, і проекції їх на організаційно-правову форму функціонування.

При створенні приватного підприємства в законодавстві відсутні критерії статутного капіталу, засад управління, яке на практиці здійснюється згідно з установчими документами – статутом або установчим договором. Зазначений вакуум у нормах чинного законодавства призводить до досить вільного трактування порядку створення та діяльності органів управління, їх статутного втілення, розширення складу власників, дивідендної політики, що породжує додаткові ризики та загрози для економічної безпеки вказаних підприємств.

На основі досвіду управління приватними підприємствами за період їх існування в підприємницькому середовищі України можна виокремити головні сутнісні ознаки економічного агента, який:

– діє на основі приватної власності фізичної особи або однієї юридичної особи;

- може бути як унітарним, так і корпоративним утворенням;
- засновниками можуть бути громадяни України, іноземці, особи без громадянства;
- діє без законодавчо встановленого критерію і норм, пов'язаних з формуванням статутного капіталу;
- діє за відсутності законодавчих регламентів, що стосуються принципів і механізмів управління підприємством;
- проводить господарську діяльність з використанням найманої праці чи без неї.

Можливість самостійного визначення власником засад діяльності приватного підприємства є вирішальним фактором, що зумовлює поширеність такого виду підприємств в Україні. Проте недосконалість норм чинного законодавства не підвищують рівень економічної безпеки приватних підприємств, а іноді навіть стають причиною їх ліквідації. Так, за даними Державної служби статистики, станом на 1 січня 2017 р., в Україні було зареєстровано 202352 приватних підприємства, що становило 17,07% від загальної кількості юридичних осіб, а станом на 1 квітня 2018 р., кількість зареєстрованих приватних підприємств зменшилася на 2600 і у структурі становила 16,01%, що на 1,06% менше за показник попереднього року (рис. 2).

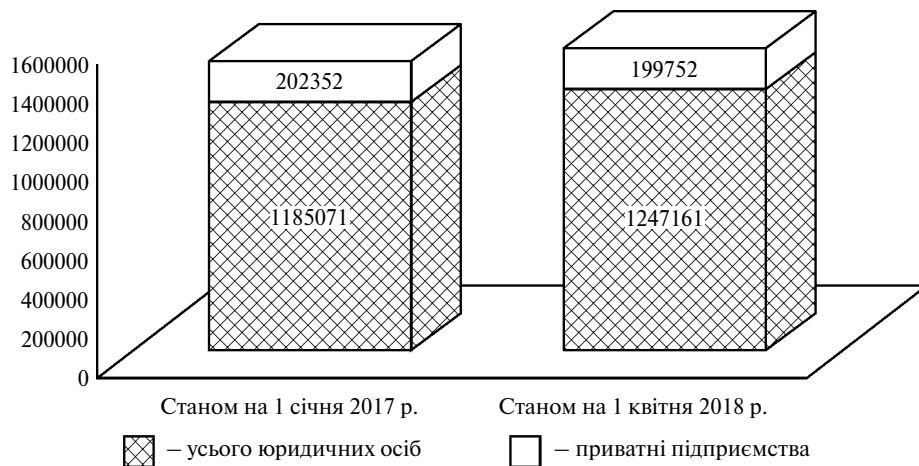

Рис. 2. Кількість приватних підприємств, зареєстрованих в Україні

Побудовано авторами за даними Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Такі тенденції до зменшення кількості приватних підприємств комплексно можна розглядати через зниження рівня економічної безпеки, яке проявлялося, наприклад, через погіршення збереження комерційної таємниці та іншої секретної інформації підприємства (а це найважливіша цінність власника).

Сутнісні відмінності функціональних складових економічної безпеки приватних підприємств втілюються в економічну систему, яка дозволяє поєднати їх у складі комплексної характеристики. Наприклад, деякі автори [1; 8] виокремлюють такі елементи: фінансово-інвестиційний, кадрово-інтелектуальний, інформаційно-комунікаційний, техніко-технологічний, законодавчо-правовий, інноваційний, силовий, екологічний, ринковий та інтерфейсний (рис. 3).

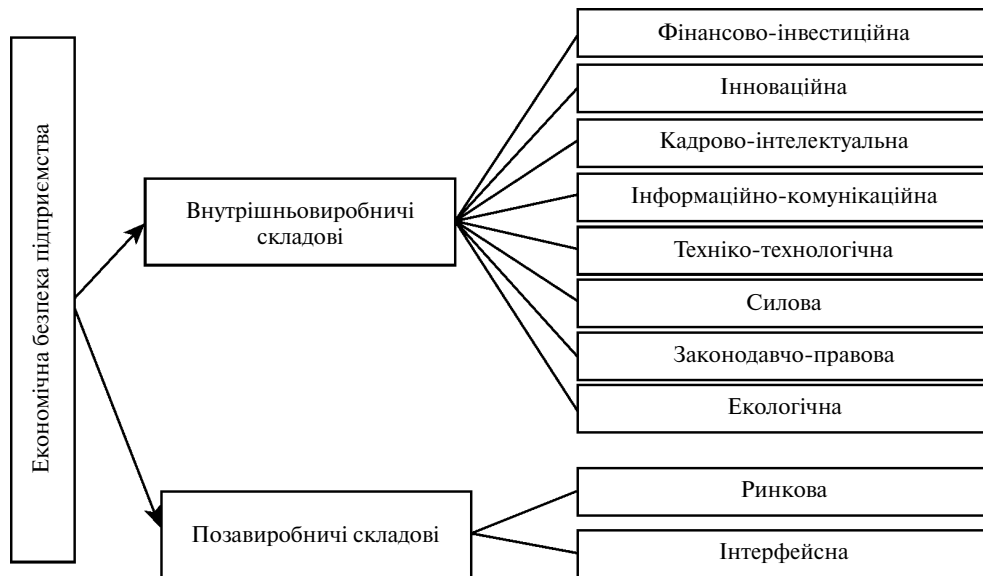

Рис. 3. Складові економічної безпеки підприємства: функціональний підхід

Побудовано авторами за [1; 8].

Наведене узагальнення складових економічної безпеки є характерним для виробничих підприємств. Приватні ж підприємства зазвичай проводять свою діяльність переважно у сфері нематеріального виробництва, торговельної галузі. Найбільш виправданим у дослідженні системи економічної безпеки приватних підприємств як складової сектору національної економіки є комплексний підхід, який дозволяє створити більш повну характеристику явища і процесу.

Для вирішення цього наукового завдання зробимо певні важливі припущення.

По-перше, характеристика системи економічної безпеки приватних підприємств має базуватися на конкретних нормативно-правових, організаційно-економічних, соціальних, природно-кліматичних та інших умовах, які склались у країні, регіоні, галузі діяльності на певний момент часу.

По-друге, система економічної безпеки приватних підприємств може розглядатись як базова (типова) модель, але при цьому має розкривати відмінності регіонального та галузевого характеру.

По-третє, система економічної безпеки приватних підприємств має розглядатися в контексті структурного елементу системи економічної безпеки держави, регіону, населеного пункту, що виходить з тісного взаємозв'язку з іншими структурними елементами та зумовлює обмеженість її ресурсного забезпечення.

Оскільки економічна безпека приватних підприємств є складовою сектору національної економіки, то як функціональні складові безпеки слід вирізняти джерела її забезпечення із середовищем існування (рис. 4).

Декомпозиція моделі за складовими економічної безпеки приватних підприємств дозволяє сформулювати функціональний механізм управління даними процесами у такій послідовності: оцінка зовнішнього та внутрішнього підприємницького середовища, виявлення загроз, планування, організація, реалізація та контроль превентивних і реактивних заходів щодо підтримки стабільного функціонування приватних підприємств відповідно до їх стратегічних, тактичних і поточних цілей. Головна ж мета формування та вдосконалення системи економічної безпеки приватного підприємництва – це забезпечення його стабільного і макси-

мально ефективного функціонування, попередження загроз та ліквідація їх наслідків.

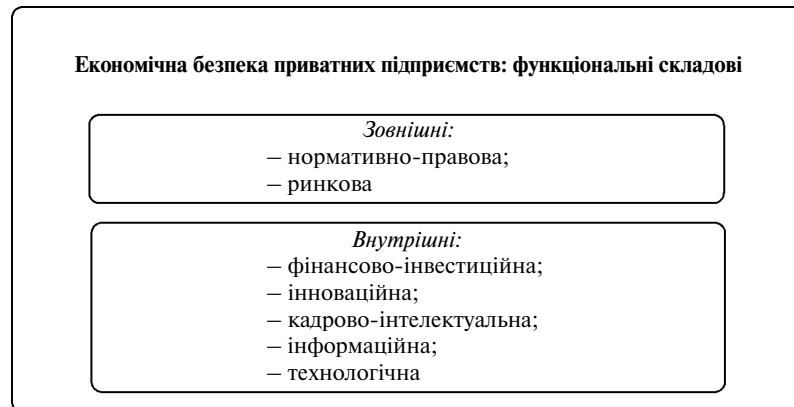

Рис. 4. Функціональні складові економічної безпеки приватних підприємств

Узагальнено авторами.

Так, у таблиці 1 систематизовано деякі підходи науковців до визначення напрямів удосконалення системи економічної безпеки приватного сектору економіки, невід'ємною складовою якого є приватні підприємства.

Таблиця 1

Підходи до визначення напрямів удосконалення системи економічної безпеки приватного сектору економіки *

Автори	Підхід
В. Ткач, К. Богун	Дослідження проблеми вдосконалення системи економічної безпеки приватного підприємства крізь призму наявного рівня економічної незалежності підприємства; рівня економічної ефективності функціонування підприємства; його здатності до подальшого розвитку
С. Філіппова	Удосконалення системи економічної безпеки приватних підприємств на рівні окремого абстрактного підприємства
З. Варналій, Я. Базилук	Формування та вдосконалення системи економічної безпеки приватних підприємств за її проявом на різних рівнях функціонування економіки: національному, регіональному, галузевому, секторальному, окремого підприємства

* Узагальнено авторами за [2; 9; 10; 13; 14].

В. Ткач і К. Богун досліджують систему економічної безпеки крізь призму окремого малого підприємства, С. Філіппова – на рівні абстрактного підприємства, що не може замінити дослідження секторальних проблем і не дозволяє знайти шляхи вдосконалення системи економічної безпеки як конкретного підприємства, так і приватних підприємств, що становлять сектор економіки України. На нашу думку, недоліком такого підходу є те, що він не враховує галузевої, секторальної, регіональної та місцевої специфіки безпеки приватних підприємств, а також конкретної ринкової ситуації тощо.

На наш погляд, повноцінним є підхід до проблем удосконалення системи економічної безпеки приватних підприємств, який розкриває у своїх публікаціях З. Варналій [10]. Даний підхід дозволяє досліджувати проблеми формування та

вдосконалення системи економічної безпеки приватних підприємств на різних рівнях функціонування економіки: національному, регіональному, галузевому (секторальному), окремого підприємства. Такий підхід є найбільш перспективним і потребує подальшого розвитку.

Варто зазначити, що вдосконалення системи економічної безпеки приватних підприємств у першу чергу тісно пов'язано з наявними традиційними ризиками, які можуть становити загрозу для економічної безпеки приватних підприємств. У науковій літературі існують різні думки щодо кількості та складу традиційних загроз. У таблиці 2 наведено ризики, які за сферою своєї дії можуть викликати загрози для економічної безпеки саме приватних підприємств. Слід зауважити, що такі загрози перебувають у системі загроз національній економіці в цілому, підтвердженням чого можна вважати дані статистичних спостережень. У таблиці 2 наведено сутнісну характеристику внутрішніх і зовнішніх загроз для економічної безпеки приватних підприємств, що впливають на безпеку стану функціонування підприємства та результативність процесу досягнення такого стану.

Таблиця 2

Загрози для економічної безпеки приватних підприємств *

Види загроз	Загрози	
	впливають на безпечність функціонування	впливають на результативність досягнення безпечного стану
Внутрішні	1) недосконалість механізму протидії зовнішнім загрозам; 2) низький рівень довіри споживачів; 3) недотримання нормативів щодо ліквідності, власного капіталу, якості активів і ризиковості операцій, встановлених законодавством; 4) недостатність ліквідних активів; 5) недостатня якість кадрового потенціалу; 6) висока ризиковість управління фінансовими активами; 7) низька якість прогнозування майбутнього економічного ефекту від ведення підприємницької діяльності чи розміру втрат від помилкових рішень; 8) неефективна маркетингова діяльність; 9) високі комерційні ризики; 10) неоптимальна структура капіталу; 11) низька мотивація до впровадження нових технологій і продуктів; 12) відсутність стратегії розвитку; 13) правові обмеження можливостей; 14) неефективні механізми захисту прав приватної власності;	1) скорочення попиту на продукцію та зростання неплатоспроможності населення; 2) територіальні економічні диспропорції, що негативно впливають на розвиток приватного підприємства; 3) зростання кредитних ризиків; 4) недостатність фінансового потенціалу розвитку економічної діяльності; 5) погіршення параметрів середовища; 6) нестабільність нормативно-правової бази регулювання економіки; 7) нестабільна податкова, страхова та кредитна політика держави; 8) недостатність інвестиційних ресурсів, висока волатильність валютного ринку; 9) висока реформованість конкурентного середовища

Закінчення таблиці

	15) нечіткі норми відповідальності за завдання збитків, пов'язаних з впровадженням господарської діяльності; 16) низька активність на фінансових ринках	
Зовнішні	1) відсутність ефективної державної програми запобігання економічним кризам; 2) нестабільність системи правового регулювання відносин у сфері економіки, в тому числі фінансової (фіскальної) політики держави; 3) неефективність антимонопольної політики та механізмів державного регулювання конкуренції; 4) високий рівень тінізації середовища національної економіки; порушення ієрархії інтересів у системі управління економічними процесами на всіх рівнях	1) істотне скорочення внутрішнього валового продукту; 2) зниження інвестиційної та інноваційної активності, науково-технічного і технологічного потенціалу, скорочення досліджень щодо стратегічно важливих напрямів інноваційного розвитку; 3) ослаблення системи державного регулювання і контролю у сфері економіки; 4) низькі темпи відтворювальних процесів і подолання структурної деформації в економіці; 5) звуження внутрішнього ринку; 6) низький потенціал правового механізму запобігання та вирішення конфлікту інтересів, що виникає у процесі господарювання

* Розроблено авторами.

Іншими словами, забезпечення економічної безпеки приватних підприємств є складним процесом створення потенціалу протидії впливу безлічі факторів.

Зазначені ризики для приватних підприємств посилюють загрози економічної безпеки і, як результат, сприяють зниженню суспільної мотивації до підприємницької діяльності, здійсненню легітимного господарювання, навіть соціального партнерства з державою. Наслідком цього є збільшення секторальних, галузевих, регіональних диспропорцій і зниження рівня економічної безпеки держави.

Наведені узагальнення щодо основних ризиків для приватних підприємств доповнюють їх комплексну систему управління досягненням економічної безпеки, яку при розробці стратегії економічного розвитку можна розглядати як базу. У цих умовах для забезпечення економічної безпеки приватного підприємства необхідно створити на приватних підприємствах ефективні системи економічної безпеки.

З урахуванням указаних складових і загроз можемо визначити систему економічної безпеки приватних підприємств як сукупність управлінських рішень, яка націлена на взаємодію відповідних структурних підрозділів із зовнішніми суб'єктами з метою протидії загрозам та забезпечення нормативно-правових, ринкових, фінансово-інвестиційних, інноваційних, кадрово-інтелектуальних, інформаційних і технологічних складових економічної безпеки діяльності приватного підприємства. Особливістю системи економічної безпеки приватних

підприємств є те, що вона включає всі власні ресурси підприємства, а також ресурси зовнішніх суб'єктів забезпечення економічної безпеки, з урахуванням специфіки діяльності. Запропонована модель системи економічної безпеки приватних підприємств (рис. 5) дозволяє створити ефективну систему економічної безпеки, здатну протидіяти сучасним загрозам.

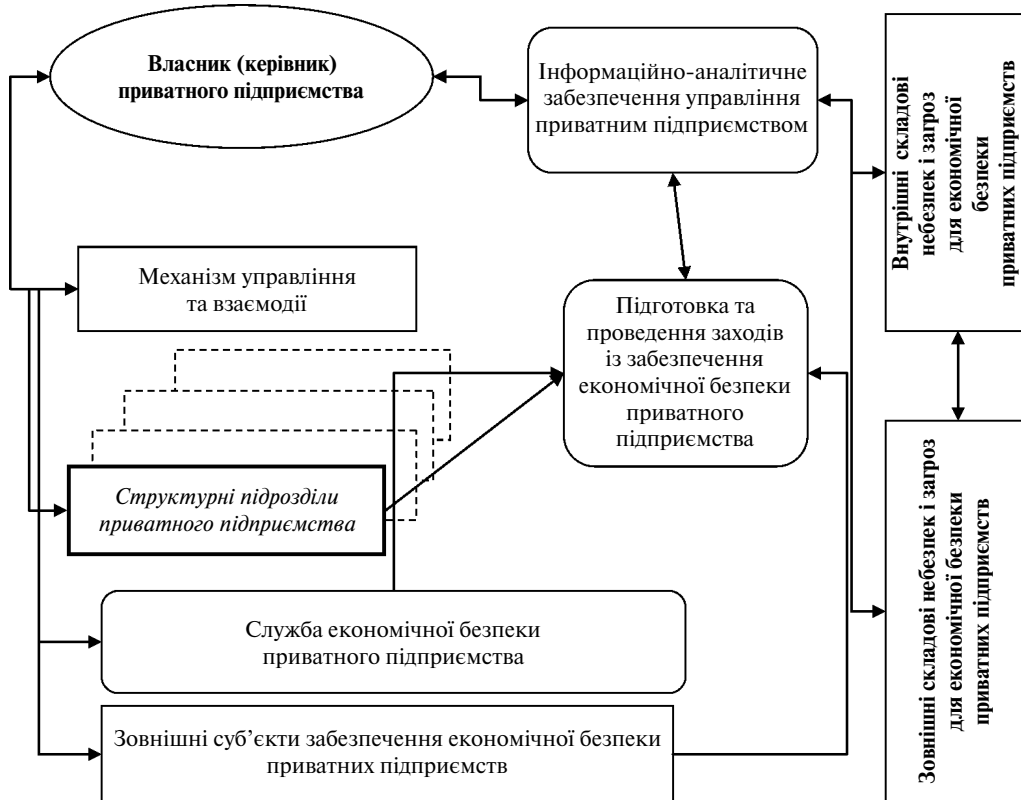

Рис. 5. Модель системи економічної безпеки приватного підприємства

Побудовано авторами.

Забезпечення економічної безпеки приватних підприємств як складова управлінського процесу має здійснюватися, безумовно, з урахуванням основних принципів, політичних і правових норм для оцінки зовнішніх і внутрішніх загроз.

З огляду на це, сутнісна характеристика системи економічної безпеки приватних підприємств повинна включати її структурні ознаки. Необхідно зазначити, що в науковій літературі існує широкий спектр поглядів на кількість і зміст елементів такої системи. Ряд авторів включають до системи економічної безпеки такі елементи, як: суб'єкти забезпечення економічної безпеки, цілі та завдання системи безпеки, об'єкти безпеки, механізми забезпечення безпеки, принципи, функції, форми, засоби і методи забезпечення безпеки, режим її функціонування, загрози для економічної безпеки тощо. Розширюючи перелік складових системи економічної безпеки, до наведеного тлумачення механізму її забезпечення доцільно додати критерії рівня досягнення.

При поелементній характеристиці системи ключовим є те, що до суб'єктів економічної безпеки приватних підприємств належать дві категорії осіб та інституціональних утворень.

Як *перша категорія* розглядаються безпосередньо виконавці, які забезпечують економічну безпеку на підприємстві. До цієї категорії можна віднести спеціалізованих відповідальних – раду або комітет з безпеки підприємства, службу безпеки, рятувальну службу та ін., основним призначенням яких є постійна професійна діяльність щодо забезпечення безпеки підприємства (у межах своєї компетенції). Крім того, існують і напівспеціалізовані структури, на які покладено функції із забезпечення економічної безпеки підрозділів, такі як юридичний відділ тощо. До цієї категорії належать також персонал і підрозділи підприємства, які у межах своїх посадових інструкцій і положень зобов'язані вживати відповідних заходів щодо забезпечення економічної безпеки.

Дуже важливо у побудові системи забезпечення безпеки приватного підприємства уникати дублювання або конфлікту цілей, завдань, функцій, прав і обов'язків усіх учасників цього процесу.

До *другої категорії* суб'єктів належать зовнішні органи та організації, які функціонують самостійно і не підпорядковуються керівництву приватного підприємства, але при цьому їх діяльність істотно впливає на його безпеку, тобто йдеться про елементи інституціонального середовища. Суб'єктами цієї групи є:

- 1) законодавчі органи;
- 2) органи виконавчої влади;
- 3) судові органи, що забезпечують правовий захист інтересів і власності приватних підприємств, у тому числі у сфері безпеки;
- 4) правоохоронні органи, які через боротьбу з правопорушеннями впливають на зміцнення безпеки підприємства;
- 5) науково-освітні установи, що здатні забезпечити науково-методичну підтримку в побудові системи економічної безпеки приватних підприємств і підготовку відповідних фахівців у сфері безпеки.

Об'єктами безпеки приватних підприємств як сектору економіки є права та законні інтереси цих підприємств і підприємців, умови їх функціонування. Важливим елементом системи економічної безпеки приватних підприємств є середовище безпеки, до якого найчастіше відносять сукупність комунікацій у галузі безпеки бізнесу, елементів розвинутої ринкової інфраструктури та інститутів державного регулювання, які прямо або опосередковано впливають на забезпечення економічної безпеки приватних підприємств. Такими елементами виступають ринок послуг безпеки, загальні та захищені телекомунікаційні мережі, банківські, страхові мережі, система правового, фінансового, управлінського, природоохоронного консалтингу, система кадрового та іншого ресурсного забезпечення у сфері приватного підприємництва тощо.

Висновки

Отже, система економічної безпеки приватних підприємств як управлінська субстанція може розглядатися через сукупність суб'єктів та об'єктів безпеки середовища, яке реалізує їх взаємодію та цілеспрямовану діяльність у внутрішньому і зовнішньому середовищі в напрямі протидії загрозам, захисту економічних інтересів і загалом створення безпечних умов для функціонування на рівні запланованих показників.

Саме тому, з метою протидії реальним загрозам, відповідно до змінних макро-економічних, секторальних, регіональних і галузевих ситуацій, необхідно модер-

нізувати систему економічної безпеки приватних підприємств України за принципами гнучкого органічного механізму, налагоджуваного за головним функціоналом забезпечення стійкого економічного зростання. Цінним є те, що під час цього процесу враховуються європейський досвід і стандарти у сфері безпеки бізнесу, оскільки приватні підприємства України змушені діяти в більш жорстких і небезпечних умовах порівняно з розвинутими країнами світу. На період сучасного етапу реформ у сфері приватного підприємництва необхідно впровадити сучасну нормативно-правову базу, яка б детально регулювала особливості функціонування приватних підприємств і створила сприятливі умови та дійові інструменти виходу з економічної кризи, дозволила сформулювати “запас міцності” на випадок виникнення непередбачуваних обставин і ввести економічний імунітет в економічну безпеку держави. Таким чином, доцільно проводити подальші дослідження ефективності запропонованої моделі системи економічної безпеки приватних підприємств, які дозволять враховувати всі можливі аспекти їх діяльності в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

Список використаної літератури

1. *Гончаров Г.О.* Теоретичні та практичні основи вдосконалення системи економічної безпеки малого підприємництва в Україні : моногр. — Полтава : Техсервіс, 2014. — 331 с.
2. *Базиліук Я.Б.* та ін. Економічна безпека України в умовах гібридної агресії : аналіт. доп. — К. : НІСД, 2017. — 82 с.
3. *Джаман М.О., Гончаров Г.О.* Теоретико-методологічні основи формування системи економічної безпеки малого підприємництва в Україні : моногр. — Полтава : Техсервіс, 2012. — 203 с.
4. *Копитко М.І.* Економічна безпека підприємств з виробництва транспортних засобів : моногр. ; [наук. ред. В.Г. Алькема]. — Львів : Ліга-Прес, 2015. — 555 с.
5. *Мазаракі А.А., Корольчук О.П., Мельник Т.М.* та ін. Економічна безпека України в умовах глобалізаційних викликів : моногр. [за ред. А.А. Мазаракі]. — К. : Вид-во КНТЕУ, 2010. — 718 с.
6. *Artemenko L.* The system of enterprise economic security: international and Ukrainian content / World Scientific News 57. — 2016. — P. 695–705.
7. *Avanesova N., Chuprin Y.* Enterprise economic security: essential characteristics of the concept. — Kharkiv : Innovative technologies and scientific solutions for industries. — 2017. — No. 1. — P. 98–102.
8. *Блакита Г.В., Лановська Г.І.* Інноваційна безпека як невід’ємна складова економічної безпеки / Стратегічні пріоритети розвитку внутрішньої торгівлі України на інноваційних засадах : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. — Львів : Видавництво ЛТЕУ, 2017. — С. 57–58.
9. *Богун К.В.* Роль малого підприємництва в забезпеченні економічної безпеки держави [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2010/Economics/67014.doc.htm.
10. *Варналій З.С., Буркальцева Д.Д., Саєнко О.С.* Економічна безпека України: проблеми та пріоритети зміцнення : моногр. — К. : Знання України, 2011. — 299 с.
11. *Єрмошенко М.М., Горячева К.С.* Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство : моногр. — К. : Національна академія управління, 2010. — 232 с.

12. Гець В.М., Кизим М.О., Клебанова Т.С., Черняк О.І. та ін. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : моногр. ; [за ред. В.М. Гейця]. – Х. : ВД “ІНЖЕК”, 2006. – 240 с.

13. Ткач В.О. Механізм формування економічної безпеки країни : моногр. – Дніпропетровськ : Вид-во ДНУ, 2010. – 272 с.

14. Філіппова С.В. Соціальна відповідальність у стратегії управління вітчизняним підприємством: проблемні питання інтегрування механізму // Економіка: реалії часу. – 2017. – № 2. – С. 5–17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://economics.opu.ua/files/archive/2017/n2.html>.

References

1. Goncharov G.O. *Teoretychni ta Praktychni Osnovy Vdoskonalennya Systemy Ekonomichnoi Bezpeky Maloho Pidpryemnytstva v Ukraini* [Theoretical and practical bases for improving the system of economic security of small business in Ukraine]. Poltava, Tekhservis, 2014 [in Ukrainian].

2. Bazylyuk Ya.B. et al. *Ekonomichna Bezpeka Ukrainy v Umovakh Hibrydnoi Agresii*. [Economic Security of Ukraine under Conditions of Hybrid Aggression.]. Kyiv, NISS, 2017 [in Ukrainian].

3. Dzhaman M.O., Goncharov G.O. *Teoretyko-Metodolohichni Osnovy Formuvannya Systemy Ekonomichnoi Bezpeky Maloho Pidpryemnytstva v Ukraini* [Theoretical and Methodological Foundations of the Formation of the System of Economic Security of Small Business in Ukraine]. Poltava, Tekhservis, 2012 [in Ukrainian].

4. Копытко М.І. *Ekonomichna Bezpeka Pidpryemstv z Vyrobnystva Transportnykh Zasobiv* [Economic Security of Enterprises for the Production of Vehicles]. V.G. Al'kem (Ed.). Lviv, Liga-Pres, 2015 [in Ukrainian].

5. Mazaraki A.A., Korol'chuk O.P., Mel'nyk T.M. et al. *Ekonomichna Bezpeka Ukrainy v Umovakh Globalizatsiinykh Vyklykiv* [Economic Security of Ukraine under Conditions of Globalization Challenges]. A.A. Mazaraki (Ed.). Kyiv, KNUTE PH, 2010 [in Ukrainian].

6. Artemenko L. The system of enterprise economic security: international and Ukrainian content. *World Scientific News* 57, 2016. – pp. 695–705.

7. Avanesova N., Chuprin Y. Enterprise economic security: essential characteristics of the concept. Kharkiv, *Innovative technologies and scientific solutions for industries*, 2017, No. 1, pp. 98–102.

8. Blakya H.V., Lanovs'ka H.I. *Innovatsiina bezpeka yak nevid'emna skladova ekonomichnoi bezpeky* [Innovative security as an integral part of economic security]. Proceedings from *Stratehichni priorityty rozvytku vnutrishn'oi torhivli Ukrainy na innovatsiinykh zasadakh. Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* [Strategic priorities for the development of Ukraine's domestic trade on an innovative basis. International scientific and practical conference]. Lviv, LTEU PH, 2017, pp. 57–58 [in Ukrainian].

9. Bogun K.V. *Rol' maloho pidpryemnytstva v zabezpechenni ekonomichnoi bezpeky derzhavy* [The role of small business in ensuring the economic security of the state], available at: http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2010/Economics/67014.doc.htm [in Ukrainian].

10. Varnaliy Z.S., Burkal'tseva D.D., Saenko O.S. *Ekonomichna Bezpeka Ukrainy: Problemy ta Priorityty Zmitsnennya* [Ukraine's Economic Security: Problems and Priorities for Strengthening]. Kyiv, Znannya Ukrainy, 2011 [in Ukrainian].

11. Ermoshenko M.M., Goryacheva K.S. *Finansova Skladova Ekonomichnoi Bezpeky: Derzhava i Pidpryemstvo* [Financial Component of Economic Security: the State and Enterprise]. Kyiv, National Academy of Management, 2010 [in Ukrainian].

12. Heyets V.M., Kyzym M.O., Klebanova T.S., Chernyak O.I. et al. *Modelyuvannya Ekonomichnoi Bezpeky: Derzhava, Rehion, Pidpryemstvo* [Modeling of Economic Security: the State, Region, Enterprise]. V.M. Heyets (Ed.). Kharkiv, PH “INZhEK”, 2006 [in Ukrainian].

13. Tkach V.O. *Mekhanizm Formuvannya Ekonomichnoi Bezpeky Krainy* [Mechanism of Formation of Economic Security of the Country]. Dnipropetrovsk, PH of DNU, 2010 [in Ukrainian].

14. Filyppova S.V. *Sotsial'na vidpovidal'nist' u stratehii upravlinnya vitchyznyanym pidpryemstvom: problemni pytannya integruvannya mekhanizmu* [Social responsibility within the strategy of management of a domestic enterprise: problem issues of integration of the mechanism]. *Ekonomika: realii chasu – Economics: time realities*, 2017, No. 2, pp. 5–17, available at: <http://economics.opu.ua/files/archive/2017/n2.html> [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 20 червня 2018 р.
The article was received by the Editorial staff on June 20, 2018.*
